

Aluehallintovirasto

Pelastustoimen palvelut Lapin hyvinvointialueella 2022

Aluehallintoviraston
asiantuntija-arvio

Seppo Lehto

Lapin aluehallintovirasto

Pelastustoimi ja varautuminen

Pelastustoimen palvelut Lapin hyvinvointialueella 2022

13.10.2023

-

Seppo Lehto

Aluehallintovirastojen julkaisuja 190/2023

ISSN- 2343-3132 (Verkkójulkaisu)

Rovaniemi

2023

Tekijät Seppo Lehto		Julkaisuaika 13.10.2023	
Julkaisun nimi Pelastustoimen palvelut Lapin hyvinvointialueella 2022			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Aluehallintovirasto laatii pelastustoimen järjestämislain (613/2021) mukaisesti vuosittain pelastustoimen järjestämistä koskevan asiantuntija-arvion hyvinvointialueittain ja valtakunnallisesti. Asiantuntija-arviot tarjoavat jäseneltyä tietoa keskeisistä pelastustoimen palvelujen järjestämisen osa-alueista alueellisille ja kansallisille päättäjille, viranhaltijoille ja asiantuntijoille.</p> <p>Aluehallintoviraston arviointi tarjoaa vuoteen 2022 painottuvan pelastustoimen tilannekuvan.</p> <p>Lapin pelastuslaitoksen onnettomuuksien ennaltaehkäisyn palvelut on toteutettu vuonna 2021 päätetyn uuden organisaatiomallin mukaisesti. Organisaatiouudistuksen tuloksena onnettomuuksien ennaltaehkäisytyö on tehostunut verrattuna vuoteen 2021. Onnettomuuksien ehkäisytoiminnan kehittämistarpeet kohdistuvat turvallisuusviestinnän ja valvontakäyntien saattamiseen pelastuslain ja Lapin pelastustoimen palvelutasopäätöksen mukaisiksi.</p> <p>Pelastustoiminnan toimintavalmiusajat vuonna 2022 olivat pääosin pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen mukaisia. Lapin hyvinvointialueella on kolme riskiruutualueetta, joissa toimintavalmiusaikojen enimmäisaikatavoitteet eivät ole toteutuneet vuosina 2019–2022. Em. riskiruudut sijaitsevat Rovaniemen Viirinkankaalla sekä Tornion kaupunkikeskuksessa Suensaaressa ja Röyttän teollisuusalueella.</p> <p>Pelastusasemien välisistä pitkistä etäisyyksistä johtuen lisäavun saanti voi kestää pitkään, ja Lapin pelastuslaitoksen yksiköiden tulee siksi kyetä pitkäkestoiseen itsenäiseen toimintaan. Tämän vuoksi pelastustoiminnan ensilähdön ajoneuvokaluston toimintavarmuuden tulee Lapissa olla korkeaa tasoa ja pelastusasemien toimitilojen asianmukaisia. Uuden ajoneuvokaluston hankinnat, vanhan ajoneuvokaluston käyttö sekä pelastusasemien uudis- ja korjausrakentaminen on huomioitu ja aikataulutettu selkeästi Lapin pelastuslaitoksen investointisuunnitelmassa.</p>			
Asiasanat Pelastustoimi Asiantuntija-arvio Palvelutaso Hyvinvointialue			
ISSN (painettu)	ISBN (painettu) xxxx-xxxx	ISSN (verkkojulkaisu) 2343-3132	ISBN (verkkojulkaisu) xxxx-xxxx
Kokonaissivumäärä 31	Kieli -	Hinta -	
Julkaisija Lapin aluehallintovirasto	Paino -		

INFORMATIONSSIDA

Regionförvaltningsverkens publikationer 190/2023

Sammanställd av Lehto Seppo		Utgivningsdatum 13.10.2023	
Publikationens titel Räddningsväsendets tjänster i Lapplands välfärdsområde 2022			
<p>Referat</p> <p>Enligt lagen om ordnande av räddningsväsendet (613/2021) utarbetar regionförvaltningsverket årligen en expertbedömning av ordnandet av räddningsväsendet på riksnivå och enligt välfärdsområde. Expertbedömningarna erbjuder regionala och nationella beslutsfattare, tjänsteinnehavare och experter strukturerad information om centrala delområden inom ordnandet av räddningsväsendets tjänster.</p> <p>Regionförvaltningsverkets bedömning ger en lägesbild av räddningsväsendet med tyngdpunkt på 2022.</p> <p>Tjänsterna för att förebygga olyckor har vid Lapplands räddningsverk genomförts i enlighet med den nya organisationsmodell som slogs fast 2021. Till följd av organisationsreformen har arbetet med att förebygga olyckor effektiviserats jämfört med 2021. Verksamheten med att förebygga olyckor vidareutvecklas med inriktning på att säkerhetskommunikationen och inspektionsbesöken ska bli förenliga med räddningslagen och med Lapplands räddningsväsendes servicenivåbeslut.</p> <p>Räddningsverksamhetens aktionsberedskapstider 2022 överensstämde i huvudsak med planeringsanvisningen för räddningsväsendets aktionsberedskap. Lapplands välfärdsområde har tre riskrutor där målen gällande maximitiden för aktionsberedskapen inte har uppnåtts 2019–2022. De ovannämnda riskrutorna finns i Viirinkangas i Rovaniemi samt i Torneå stadscentrum i Svensarö och i Røyttä industriområde.</p> <p>På grund av de långa avstånden mellan räddningsstationerna kan det ta lång tid att få extra hjälp, och därför ska enheterna vid Lapplands räddningsverk ha förmåga till långvarig självständig verksamhet. Därför ska funktionsdugligheten hos fordonsmaterielen för den första enheten inom räddningsverksamheten i Lappland vara hög och lokalerna vid räddningsstationerna ändamålsenliga. Anskaffningar av ny fordonsmateriel, användning av gammal fordonsmateriel samt nybyggnad och reparation av räddningsstationerna har beaktats och tidsplanerats tydligt i Lapplands räddningsverks investeringsplan</p>			
Ämnesord Räddningsväsendet Expertbedömning Servicenivå Välfärdsområde			
ISSN (tryckt) xxxx-xxxx	ISBN (tryckt) xxxx-xxxx	ISSN (webbpublikation) 2343-3132	ISBN (webbpublikation) xxxx-xxxx
Sidantal 31	Spåk -	Pris -	
Utgivare Regionförvaltningsverket i Lappland		Tryckeri -	

Sisällys

1	Onnettomuuksien ehkäisyn palvelut	7
2	Pelastustoiminnan palvelut	10
3	Pelastustoiminnan suunnitelmat	19
4	Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta	21
5	Väestönsuojelun palvelut	23
6	Pelastustoimen palvelujen laatu ja sen kehittämistarve	25
7	Pelastustoimen investoinnit	26
8	Menetelmät ja laatuseloste	28
9	Liitteet	30
10	Lähteet ja arvioinnissa käytetty tausta-aineisto	30

Lukijalle

Aluehallintovirasto valmistelee pelastustoimen järjestämislain (613/2021) 14 §:n mukaisesti alueellaan pelastustoimen palvelutason ja rahoituksen tason riittävyden arvioimiseksi vuosittain asiantuntija-arvion hyvinvointialueittain. Asiantuntija-arvioissa tarkastellaan ja arvioidaan pelastustoimen palvelutasoa tehtäväkohtaisesti, pelastustoimen palvelujen tarvetta, saatavuuden ja laadun toteutunutta ja arvioitua tulevaa kehitystä sekä investointien tarvetta ja vaikutuksia.

Asiantuntija-arviot toimitetaan sisäministeriölle ja julkaistaan julkisessa tietoverkossa. Asiantuntija-arvioilla on merkittävä asema sisäministeriön, valtiovarainministeriön ja hyvinvointialueiden vuosittaisissa neuvotteluissa.

Vastuu pelastustoimen järjestämisestä on vuoden 2023 alusta alkaen 21 hyvinvointialueella ja Helsingin kaupungilla. Vuonna 2023 laadituissa arvioissa tarkastellaan pelastustoimen palvelujen tasoa vanhojen, lakkautettujen alueellisten pelastustoimen organisaatioiden tiedoilla. Arviot eivät tämän vuoksi kaikilta osin vastaa sisältöä, joka on määritelty sisäministeriön asetuksessa hyvinvointialueen seuranta- ja arviointivelvollisuudesta sekä aluehallintoviraston asiantuntija-arviosta (21.12.2022/1213).

Arvioinnin pääasiallinen tietolähde on hyvinvointialueiden vuosittaiset selvitykset. Arvioinnissa käytetään lisäksi muuta valvontatyössä esille tullutta tietoa, kuten kanteluratkaisuja ja korjausmääräyksiä. Lisäksi arvioinnissa hyödynnetään hyvinvointialueen omavalvonnan tuottamaa tietoa, keskeisiä toimintaa määrittäviä dokumentteja, kuten palvelutasopäätöksiä, sekä Pronto-tilastoja (pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilastot).

Asiantuntija-arviot tarjoavat jäsenneltyä tietoa keskeisistä pelastustoimen palvelujen järjestämisen osa-alueista alueellisille ja kansallisille päättäjille, viranhaltijoille ja asiantuntijoille. Arviot tukevat myös hyvinvointialueiden toiminnan suunnittelua.

Kiitämme Lapin hyvinvointialueen yhteyshenkilöitä ja asiantuntijoita hyvästä yhteistyöstä arvioinnin valmistelussa.

1 Onnettomuuksien ehkäisyn palvelut

Onnettomuuksien ehkäisyn palveluja ovat pelastustoimelle kuuluva

- ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä
- palontutkinta
- yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi
- onnettomuuskehityksen seuranta
- hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien asianmukaisuuden valvonta
- valvontatehtävät
- valmiustarkastukset.

Tässä luvussa arvioidaan onnettomuuksien ehkäisyn palvelujen tarvetta, saatavuutta ja kehittämistarvetta.

1.1 Ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä

Pelastustoimelle kuuluvaa ohjausta ovat muun muassa

- rakentamisen, pelastussuunnitelmien laatimisen ja poistumisturvallisselvitysten laatimisen ohjaus ja viranomaisen suorittama arviointimenettely
- omatoimisen varautumisen tukeminen
- pelastustoimen laitteiden ja laitteistojen kunnossapidon ohjaaminen.

Pelastustoimelle kuuluvaa neuvontaa ovat muun muassa neuvontapuhelin- ja neuvontasähköpostipalvelut. Turvallisuusviestintää ovat muun muassa yleisötapahtumat, turvallisuuskoulutus, sosiaalisen median viestintä ja mediaviestintä.

Lapin hyvinvointialueen mukaan pelastuslaitos on antanut neuvontaa ja ohjausta mm. rakentamiseen, kaavoitukseen, yleisötilaisuuksien järjestämiseen, palo- ja poistumisturvallisuuteen sekä jatkuvuuden- ja riskienhallintaan liittyen. Pelastuslaitos tarjoaa päivystävä palotarkastaja -palvelua arkisin virka-aikana.

Pelastuslaitos toteuttaa turvallisuusviestintää pelastusasemakohtaisesti. Kaikki pelastuslaitoksen työntekijät sekä sopimuspalokunnat osallistuvat turvallisuusviestintään.

1.2 Palontutkinta

Palontutkinnan tavoitteena on tulipalojen ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja toimintavalmiuksien kehittäminen. Palontutkinnassa arvioidaan tulipalon syytymisyys ja selvitetään palon syttymiseen ja leviämiseen vaikuttaneet tekijät, palosta aiheutuneet vahingot ja pelastustoiminnan kulku. Palontutkinta on jaettu tyypillisesti tasoille 1–3. Tiedot palontutkinnasta tallennetaan Pronto-toimenpidereksiteriin.

Lapin hyvinvointialueen mukaan pelastuslaitos on suorittanut palonsyyntutkintaa tasoilla 1–3. Palontutkinnan prosessi on määritelty ja kuvattu sekä toiminta resursoitu.

1.3 Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi

Pelastuslaitoksen tulee onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi toimia yhteistyössä muiden viranomaisten ja alueen yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja osallistua paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön.

Muita viranomaisia ovat esim. rakennusvalvontaviranomaiset, kaavoitusviranomaiset, ympäristöterveydenhuollon viranomaiset, poliisi ja sosiaali- ja terveystieteiden viranomaiset. Yhteistyötahona ovat lisäksi nuohoojat.

Lapin hyvinvointialueen mukaan pelastuslaitoksen edustajat osallistuvat rakennushankkeisiin asiantuntijoina ja lausunnon antajina mm. kaavoitus-, rakennus- ja korjaushankkeiden suunnitteluvaiheissa. Pelastuslaitos on sopinut yhteistyömenettelyn tavoista Lapin kuntien rakennusvalvontaviranomaisten kanssa.

1.4 Onnettomuuskehityksen seuranta

Onnettomuuskehityksen seurantaan kuuluu onnettomuusuhkien ja onnettomuuksien määrän ja syiden kehityksen seuranta. Seurantaan kuuluu myös omien ja yhteistyössä toteutettavien toimenpiteiden käynnistäminen.

Lapin hyvinvointialueen mukaan onnettomuuskehityksen seuranta toteutetaan Pronto-tilastoseurannan avulla.

1.5 Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien asianmukaisuuden valvonta

Hyvinvointialue voi tuottaa järjestämistalvuuksien kuuluvat palvelut itse tai yhteistoiminnassa muiden hyvinvointialueiden kanssa. Hyvinvointialue voi myös hankkia ne sopimukseen perustuen muilta palvelujen tuottajilta. Vaikka hyvinvointialue hankkii palveluja muulta palvelujen tuottajalta, sillä säilyy vastuu palvelujen järjestämisestä ja niiden asianmukaisen tuottamisen valvonnasta.

Lapin hyvinvointialueen mukaan pelastuslaitoksella ei ollut vuonna 2022 yhteistoiminnassa muiden hyvinvointialueiden kanssa hoidettuja tehtäviä.

1.6 Valvontatehtävät

Pelastuslaitoksen on valvottava, että pelastuslain mukaisia yleisiä velvollisuuksia noudatetaan ja että toiminnanharjoittajat ja rakennusten omistajat ja haltijat noudattavat lain mukaisia velvoitteitaan. Pelastuslaitoksen on valvonnassaan tehtävä palotarkastuksia ja muita valvonnan edellyttämiä toimenpiteitä.

Lapin hyvinvointialueen mukaan pelastuslaitoksen valvonta toteutui vuonna 2022 A1–A6-paloturvallisuusluokan kohteiden osalta Lapin pelastuslaitoksen valvontasuunnitelmassa asetetun tavoitteen mukaisesti. Muiden kohteiden valvonnan toteuma oli parempi kuin vuonna 2021 mutta ei Lapin pelastuslaitoksen valvontasuunnitelman 2021 tavoitteen mukainen.

1.7 Valmiustarkastukset

Pelastusviranomaiset voivat tehdä tarkastuksia, joilla valvotaan pelastuslain mukaisia järjestelyjä suuronnettomuuksiin ja poikkeusoloihin varautumiseksi.

Lapin hyvinvointialueen mukaan pelastuslaitos ei ole vuonna 2022 järjestänyt pelastuslain mukaisia valmiustarkastuksia.

Aluehallintoviraston arvio onnettomuuksien ehkäisyn palvelujen tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta:

Lapin pelastuslaitoksen tuottama ohjaus- ja neuvontapalvelu on toteutettu suunnitelmallisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

Turvallisuusviestinnän osalta palvelutasopäätöksen mukaista 10 % väestön kohtaamistavoitetta ei saavutettu. Pelastuslaitos on tunnistanut toimintaan liittyvät kehittämistarpeet.

Pelastustoimen Pronto-tiedoston mukaan palontutkinta on toteutunut pääsääntöisesti pelastuslain mukaisesti.

Pelastuslaitoksella on vakiintuneet yhteistoimintakäytännöt kaavoitusviranomaisten, kuntien rakennusvalvonnan sekä muiden keskeisten yhteistyöviranomaisten ja -tahojen kanssa.

Pelastuslaitos seuraa säännöllisesti alueen onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä. Pelastuslaitoksella ei ole toistaiseksi riittävää kykyä saadun tilastoaineiston analysointiin ja saatujen tulosten hyödyntämiseen onnettomuuksien ennaltaehkäisyssä. Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan pelastuslaitoksen tulee parantaa onnettomuustietojen analysointikykyään. Pelastuslaitos on huomionnut kyseisen kehittämistarpeen.

Pelastustoimen valvonta on vuonna 2022 toteutunut Lapin pelastuslaitoksen valvontasuunnitelman mukaisesti riskialttiimpien A1–A6-paloturvallisuusluokan kohteiden osalta. Muiden kohteiden valvonnan toteuma on parempi kuin vuonna 2021 mutta ei Lapin pelastuslaitoksen valvontasuunnitelman 2021 tavoitteen mukainen.

2 Pelastustoiminnan palvelut

Pelastustoiminnalla tarkoitetaan kiireellisiä tehtäviä, joiden tarkoituksena on

- pelastaa ja suojata ihmisiä, omaisuutta ja ympäristöä onnettomuuden uhatessa tai sattuesssa
- rajoittaa onnettomuudesta aiheutuvia vahinkoja ja lieventää onnettomuuden seurauksia.

Pelastustoiminnassa tarvittavat toimenpiteet tulee voida suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti.

2.1 Väestön varoittaminen

Pelastuslaitos huolehtii alueellaan väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa ja varoittamiseen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä.

Lapin hyvinvointialueen mukaan väestön varoittaminen tapahtuu pääasiassa vaaratiedotteiden välityksellä. Valtaosa Lapin väestöstä on kiinteiden väestöhälyttimien kuuluvuusalueiden ulkopuolella.

Lapin pelastustoimen palvelutasopäätöksen mukaan väestön varoittaminen toteutetaan taajamissa ja erityisten riskikohteiden läheisyydessä kiinteillä väestöhälyttimillä. Muilla alueilla varoittaminen toteutetaan liikuteltavien hälyttimien avulla. Hälyttimien sijoitus määräytyy pelastuslaitoksen riskikartoituksen perusteella. Väestöhälyttimien hankinnassa huomioidaan liikuteltavien hälyttimien käyttömahdollisuudet. Uusia väestöhälyttimiä hankintaan vuosittain 2–4 kpl¹.

2.2 Pelastustoiminta

Pelastustoiminta jaetaan tässä arvioinnissa perusvalmiuden ja erityisvalmiuden palveluihin.

Perusvalmiuden palveluilla tarkoitetaan sellaisia pelastusyksikön tai pelastusryhmän tuottamia pelastustoiminnan palveluja, jotka eivät edellytä erityiskalustoa ja -koulutusta. Perusvalmiuden palvelujen tuottamiseen osallistuvilta henkilöstöltä edellytetään pelastusalan ammatti- tai sopimushenkilöstön peruskoulutus, riittävä fyysinen toimintakunto ja riittävä osaamisen ylläpito. Perusvalmiuden palvelujen kalustolta edellytetään, että kaluston avulla voidaan suoriutua yleisimmistä pelastus- ja sammutustehtävistä.

Pelastustoiminnan erityisvalmiudella tarkoitetaan pelastustoimen ennalta määriteltä ja varmistettua kykyä suorittaa esimerkiksi savusukellusta, kemikaalisukellusta, pintapelastusta, vesisukellusta, ympäristövahinkojen torjuntaa ja korkealta pelastamista sekä muuta paikallisten riskien mukaista valmiutta pelastustoimintaan. Erityisvalmiuden palvelut edellyttävät henkilöstöltä erityiskoulutusta ja osin määräajoin uusittavaa pätevyyttä tehtävien suorittamiseksi. Erityisvalmiuden palvelujen tehokas toteuttaminen voi edellyttää erityiskalustoa.

¹ Lapin pelastustoimen palvelutasopäätös 2020–2023

2.2.1 Pelastustoiminnan perusvalmiudet

Vaatimukset toimintavalmiudelle

Pelastustoiminnan toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa² Suomi on jaettu 1 x 1 kilometrin kokoisiksi ruuduiksi. Ruudut on luokiteltu neljään riskiluokkaan (I–IV) sen perusteella, kuinka todennäköisiä pelastustoimen kiireelliset tehtävät ovat ruudun alueella. Kullekin riskiluokalle on asetettu enimmäisaika, jossa ruudut tulee tavoittaa. Vähimmäistavoitteena on, että kiireellisissä pelastustehtävissä ensimmäinen yksikkö saavuttaa riskiruudulle asetetun toimintavalmiusaikatavoitteen vähintään 50 %:ssa tehtävistä.

Taulukko 1: Toimintavalmiuden tavoiteajat

Riski-luokka	1. yksikön toimintavalmiusaika	Pelastustoiminnan toimintavalmiusaika	Pelastusjoukkueen toimintavalmiusaika
I	6 min	11 min	20 min
II	10 min	14 min	30 min
III	20 min	22 min	40 min
IV	ei vaatimusta	ei vaatimusta	ei vaatimusta

Riskialuekartta

Hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätöksessä mukaan pelastustoiminnan perusvalmiuden palvelut tuotetaan sisäministeriön julkaiseman Pelastustoimen toimintavalmiusohjeen mukaisesti. Lapin pelastustoimen riskialuekartta liite 1.

Ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoite

Ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaika on aikaväli ensimmäisen pelastustoimen yksikön hälyttämisestä siihen, kun ensimmäinen pelastustoimen yksikkö on kohteessa. Ainoastaan kiireellisesti tapahtumapaikalle siirtyneet yksiköt huomioidaan.

Lapin hyvinvointialueen mukaan ensimmäisen yksikön toteutunut toimintavalmiusaika koko alueella yhteensä vuonna 2022 oli 9 minuuttia 57 sekuntia. Edellisten kolmen vuoden aikojen keskiarvo oli 10 minuuttia 7 sekuntia, joten ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajan mediaani on parempi kuin edellisen kolmen vuoden keskiarvo.

Vuonna 2022 Lapin pelastuslaitoksella oli 2253 hälytystehtävää, joissa ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaika mitattiin. Vuonna 2022 pelastuslaitoksen ensimmäinen pelastusyksikkö tavoitti kohteen riskiluokille asetetun tavoiteajan seuraavasti:

I-riskiluokka 57 % tehtävistä

II-riskiluokka 79 % tehtävistä

² Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje (SM 21/2012)

III-riskiluokka 92 % tehtävistä.

Ongelmaruudut ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoitteen osalta

Vuoden 2022 toteutuneen toimintavalmiuden lisäksi aluehallintovirasto on oman aineistonsa avulla selvittänyt toimintavalmiuden toteutumista 1. yksikön osalta kaikissa riskiruuduissa. Tarkastelussa ovat mukana vain ne riskiruudut, joissa tarkastelujaksolla vähintään neljä tehtävää jokaisena tarkasteluvuonna. Tarkastelussa on päädytty määrittelemään termit ongelmaruutu ja tuleva ongelmaruutu Ongelmaruudussa toimintavalmius on jäänyt toteutumatta neljänä edellisenä kalenterivuonna (2019–2022).

Lapin hyvinvointialueen osalta pelastustoiminnan ensimmäisen yksikön ongelmaruutuja, joissa vuosina 2019–2022 on ollut vähintään neljä kiireellistä hälytystehtävää, on kolme kappaletta. Ongelmaruudut sijaitsevat Rovaniemen Viirinkankaalla, Tornion kaupunkikeskustassa Suensaassa sekä Röyttän teollisuusalueella. Karttakuvat ongelmaruuduista seuraavalla sivulla.

Taulukko 2: Kooste Lapin ensimmäisen yksikön ongelmaruuduista

Riskiluokka	Ongelmaruudut, joissa min. 4 teht.
I	2
II	1
III	0
Yhteensä	3

Kuva 1: I-riskialueen ongelmaruudut Rovaniemen Viirinkankaalla ja Tornion Suensaassa. Riskiruuduissa on vuosina 2019–2022 ollut vähintään 4 hälytystehtävää.

Kuva 2: II-riskialueen ongelmaruutu Tornion Röttässä. Riskiruudussa on vuosina 2019–2022 ollut vähintään 4 hälytystehtävää.

Pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite

Pelastustoiminnan toimintavalmiusaika on aikaväli ensimmäisen pelastustoimen yksikön hälyttämisestä siihen, kun vähintään neljän hengen vahvuinen pelastusryhmä aloittaa tehokkaan pelastustoiminnan. Ainoastaan kiireellisesti tapahtumapaikalle siirtyneet yksiköt huomioidaan.

Lapin hyvinvointialueen mukaan pelastustoiminnan toteutunut toimintavalmiusaika koko alueella yhteensä vuonna 2022 oli 14 minuuttia 43 sekuntia. Edellisten kolmen vuoden aikojen keskiarvo oli 14 minuuttia 46 sekuntia, joten pelastustoiminnan toimintavalmiusajan mediaani on edellisen kolmen vuoden keskiarvon mukainen.

Vuonna 2022 Lapin pelastuslaitoksella oli 666 tehtävää, joissa pelastustoiminnan toimintavalmiusaika mitattiin. Pelastuslaitoksen ensimmäinen pelastusyksikkö tavoitti tehokkaan pelastustoiminnan aloittamiselle määritetyn tavoiteajan seuraavasti:

I –riskiluokka 65 % tehtävistä

II-riskiluokka 83 % tehtävistä

III-riskiluokka 91 % tehtävistä.

Pelastusjoukkueen toimintavalmiusaikatavoite

Pelastusjoukkue koostuu johtajasta ja vähintään kahdesta ja enintään viidestä pelastusryhmästä. Koska todellisen pelastusjoukkueen toimintavalmiusaikoja ei ole käytettävissä, laskennallisena pelastusjoukkueen toimintavalmiusaikana toimenpidetilasto Prontossa käytetään aikaväliä ensimmäisen pelastustoimen yksikön hälyttämisestä siihen, kun tapahtumapaikalle on saapunut vähintään yhdeksän pelastustoimen henkilöä. Ainoastaan kiireellisesti tapahtumapaikalle siirtyneet yksiköt huomioidaan.

Lapin hyvinvointialueen mukaan pelastusjoukkueen pelastustoiminnan toteutunut toimintavalmiusaikojen mediaani vuonna 2022 oli 19 minuuttia 31 sekuntia. Edellisten kolmen vuoden aikojen keskiarvo oli 16 minuuttia 43 sekuntia, joten pelastusjoukkueen pelastustoiminnan toimintavalmiusajan mediaani on kasvanut mutta on edelleen alle pelastusjoukkueelle I-riskiluokkaan asetetun 20 minuutin tavoiteajan.

Lapin pelastuslaitoksen pelastustoiminnan toimintavalmiusaikojen mediaani I–III riskialueilla vuosina 2019–2022 täyttää aluehallintoviraston saaman selvityksen mukaan sisäministeriön määrittämän vaatimuksen 50 % vähimmäistoteumasta.

2.2.2 Pelastustoiminnan erityisvalmiudet

Savusukellusvalmiudet

Savusukelluksella tarkoitetaan paineilmahengityslaitteiden ja asianmukaisten suojarusteiden avulla tehtävää sammutus- ja pelastustyötä, joka edellyttää tunkeutumista palavaan, savuiseen ja rajattuun sisätilaan tai työskentelyä palavan rakennuksen katolla.

Savusukellus edellyttää pelastajilta tehtävän vaatimaa koulutusta, säännöllistä vuosittaista osaamisen ylläpitävää harjoittelua sekä riittävää fyysistä kuntoa ja riittävää terveydentilaa. Palavan ja rajatun sisätilan sammuttamiseen käytetään myös muita menetelmiä kuin savusukeltamista.

Lapin hyvinvointialueen mukaan savusukelluksen suorituskyky vaihtelee pelastusasemittain. Kemin, Rovaniemen ja Tornion pelastusasemilla on savusukelluksen suorituskyky 24/7.

CBRNE-onnettomuuksien valmiudet

CBRNE-onnettomuuksilla tarkoitetaan onnettomuuksia, joissa on osallisena kemiallisia aineita (C), biologisia taudinaiheuttajia (B), radioaktiivisia aineita (R), ydinenergiaa (N) tai räjähteitä (E).

Kemikaalionnettomuuksien torjuntaa tehdään tarvittaessa kemikaalisukelluksella, jolla tarkoitetaan välittömän vaaran alueella tehtäviä tiedustelu-, pelastus-, torjunta- tai muita vastaavia tehtäviä, jotka edellyttävät paineilmahengityslaitteen ja soveltuvan kemikaalisuojapuvun käyttöä. Kemikaalisukellus edellyttää pelastajilta tehtävän vaatimaa koulutusta, säännöllistä vuosittaista osaamisen ylläpitävää harjoittelua sekä riittävää fyysistä kuntoa ja riittävää terveydentilaa.

Lapin hyvinvointialueen mukaan kemikaalisukelluksen suorituskyky vaihtelee pelastusasemittain. Kemin, Rovaniemen ja Tornion pelastusasemilla on kemikaalisukelluksen suorituskyky 24/7.

Vesipelastamisen valmiudet

Vesipelastamista on venekaluston avulla tehtävä pelastustoiminta ja pintapelastus sekä vesisukellus. Pintapelastus tarkoittaa veden pinnalta tai välittömästi pinnan alta ilman vesisukelluslaitetta tehtävää ihmisen, eläimen tai omaisuuden pelastamista ja vahingon torjuntaa. Vesisukellus tarkoittaa vesisukelluslaitetta ja -varustusta edellyttävää ihmisen tai omaisuuden pelastamista ja ympäristövahingon torjuntaa.

Lapin hyvinvointialueen mukaan vesisukellukseen ja pintapelastukseen kykeneviä, jatkuvassa valmiudessa olevia pelastusryhmiä on kolmella pelastusasemalla (Kemi, Rovaniemi ja Tornio). Muilla pelastusasemilla on pintapelastusvalmius, joka vaihtelee sopimushenkilöstön suorituskyvyn mukaan.

Ympäristövahinkojen pelastustoiminnan erityisvalmiudet

Ympäristövahinkojen pelastustoiminnalla tarkoitetaan öljy- ja kemikaalivahinkojen pelastustoimintaa.

Lapin hyvinvointialueen mukaan pelastuslaitoksen ympäristövahinkojen torjuntavalmius on pelastuslaitoksen öljyntorjuntasuunnitelman mukainen ja riittävä.

Lapin pelastuslaitoksen ympäristövahinkojen torjuntatason on vuonna 2022 arvioitu olevan sisäministeriön ohjeen mukaisesti taso A. Riskiarvion edellyttämä torjuntataso on B. Tätä tasoa ei saavuteta, ja merkittävimmät puutteet ovat

talous- ja korvaushallinnon suunnittelussa sekä lainsäädäntöperustan ja ohjeiden mukaisuudessa³.

Taulukko 3: Ympäristövahinkojen torjuntatasot⁴

	Taso A	Taso B	Taso C
B2. Varautumisen riskiperustaisuus	Potentiaaliset päästölähteet, todennäköiset vahinkoaineet ja vuotomäärät on tunnistettu.	Tunnistettuihin päästölähteisiin on laadittu vuotoarviolaskelmat ja varautumista on peilattu todennäköisiin vuotomääriin.	Varautuminen perustuu potentiaalsiin vuotomääriin, ja torjuntajärjestelmän skaalautuvuutta on arvioitu vahingon vakavuusasteittain (riskiluokat, tier 1-3).
	Todennäköisten torjuttavien aineiden vaaraominaisuudet ja vuotokäyttäytyminen on selvitty, niiden tokeva- ja/tai käyttöturvallisuustiedotteet tai vastaavat ovat helposti saatavilla.	Torjuttavien aineiden ominaisuudet on selvitetty myös akuutin vaiheen jälkeiselle ajalle ja niiden vaaraominaisuuksista ja vuotokäyttäytymisestä on laadittu lyhyet yhteenvedot/checklista.	Suunnitelmaan sisältyy ainekohtaisia vahinkoskenaarioita ja torjuntamenetelmäsuosituksia eri olosuhteissa suojaustasoinen.
	Päästölähteiden vaikutusalueet on tunnistettu. Torjuntakaluston sijoittelu on riskiperustaista.	Päästön vaikutusalueiden arviointiin on hyödynnetty kulkeutumis- ja leviämismalleja tai muita laskentaa. Vaikutusaluetta on arvioitu sekä vallitseville että huonoimmille mahdollisille olosuhteille.	Kulkeutumis- ja leviämismallinnuksessa on huomioitu vahinkoaineen ominaisuuksien muuntuminen (säistyminen) sekä vuodenaikojen vaihtelu.

Korkealta pelastamisen valmiudet

Korkealta pelastaminen sisältää ajoneuvokalustolla ja köysipelastamisella tehtävät korkealta pelastamisen toimenpiteet ja työskentelyn alueella, jossa on putoamisvaara. Putoamisvaarallisella alueella työskentely voi olla henkisesti ja fyysisesti vaativaa työtä, jonka turvallinen suorittaminen asettaa tekijälle terveydentilaan, toimintakykyyn, koulutukseen ja harjoitteluun liittyviä erityisvaatimuksia.

Lapin hyvinvointialueen mukaan pelastuslaitos on järjestänyt pää- ja sivutoimiselle henkilöstölleen koulutusta siten, että sillä on valmius ja kyky toteuttaa korkealta pelastamiseen ja putoamisvaara-alueella työskentelyyn liittyvät tehtävät työturvallisesti ja tehokkaasti.

Sammutusveden saamisen valmiudet

Lapin hyvinvointialueen mukaan pelastuslaitoksen tuottaman sammutusveden saatavuuden arvioidaan olevan hyvällä tasolla. Joissakin hyvinvointialueen kunnissa on puutteita sammutusvesijärjestelmien kunnossapidossa ja toimintakunnossa.

Muiden paikallisten riskien mukaiset valmiudet

Lapin hyvinvointialueen mukaan pelastuslaitos on määritellyt muiden paikallisten riskien mukaiset valmiudet. Arviossa on huomioitu teollisuuslaitokset, kaivokset,

³ Ympäristövahingon torjuntavalmius pelastustoimessa 2022, aluehallintovirastojen julkaisuja 157/2023

⁴ Ympäristövahingon torjuntavalmius pelastustoimessa 2022, aluehallintovirastojen julkaisuja 157/2023

lentoasemat, puolustusvoimien varastot, satamat ja tunturikeskukset sekä tulvat ja metsäpalot.

2.3 Pelastustoiminnan johtaminen

Pelastustoimintaa johtaa pelastusviranomainen, ja pelastustoimen muodostelmalla on aina johtaja. Yhteistoimintatilanteissa, joissa pelastustoimintaan osallistuu useampi viranomainen, pelastusviranomainen toimii yleisjohtajana.

Pelastustoiminnan johtamisesta laaditaan tarvittavat suunnitelmat, joissa määritellään riskien ja uhkien edellyttämät johtamisjärjestelyt eri laajuisissa ja myös pitkäkestoisissa tilanteissa.

Lapin hyvinvointialueen mukaan pelastuslaitoksella on käytössä kolmeportainen johtamisjärjestelmä. Johtamisen tasot ovat ryhmänjohtaja-, päivystävä palomestari- ja päällikköpäivystäjätaso.

2.4 Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien asianmukaisuuden valvonta

Hyvinvointialue voi tuottaa järjestämisvastuulleen kuuluvat palvelut itse, yhteistoiminnassa muiden hyvinvointialueiden kanssa tai hankkia ne sopimukseen perustuen muilta palvelujen tuottajilta. Vaikka hyvinvointialue hankkii palveluja muulta palvelujen tuottajalta, sillä säilyy järjestämisvastuu ja vastuu palvelujen asianmukaisen hoitamisen valvonnasta.

Lapin hyvinvointialueen mukaan pelastuslaitosten keskinäisestä avuannosta on sovittu Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun hyvinvointialueiden kanssa.

2.5 Pelastusviranomaisen antama virka-apu

Pelastusviranomainen voi antaa toimialaansa soveltuvaa virka-apua valtion, hyvinvointialueen tai kunnan viranomaisen ja laitoksen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi.

Lapin hyvinvointialueen mukaan pelastuslaitos antaa virka-apua muille viranomaisille sitä pyydettyä, jos virka-avun antaminen ei vaaranna omaa palvelutuotantoa.

2.6 Kansainvälisen avun antaminen ja vastaanottaminen

Pelastustoimi osallistuu pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämään valmiuden ylläpitoon.

Lapin hyvinvointialueen mukaan pelastuslaitoksella on kansainvälisen avun valmiudessa pitkäkestoisia tai erityisosaamista vaativia tehtäviä varten (Pohjois-Suomen yhteinen) Arktinen pelastusjoukkue ja HCP-moduuli (suurtehopumppumoduuli). Kansainvälisen avun vastaanottaminen toteutetaan yhteistyössä Pohjois-Suomen pelastuslaitosten kanssa tai sisäministeriön ohjeiden mukaisesti.

Aluehallintoviraston arvio pelastustoiminnan palvelujen tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta:

Saadun selvityksen mukaan pelastuslaitoksen kiinteiden väestöhälyttimien kuuluvuus ja uushankintojen toteuma ei ole kaikilta osin voimassa olevan Lapin pelastustoimen palvelutasopäätöksen mukainen.

Pelastustoimen Pronto-tilaston mukaan pelastuslaitoksen pelastustoiminnan ensimmäisen yksikön sekä pelastustoiminnan toimintavalmiusaikojen toteuma I-III-luokan riskialueille on pelastuslain mukainen ja ylittää sisäministeriön asettaman enimmäisaikavaatimuksen 50 %:ssa kiireellistä apua vaativissa onnettomuuksissa.

Tornion Suensaassa, Röyttän teollisuusalueella sekä Rovaniemen Viirinkankaalla sijaitsevilla I- ja II-riskiluokan riskiruuduissa ei ole vuosina 2019–2022 kertaakaan saavutettu sisäministeriön asettamaa 50 %:n toteumaa pelastustoiminnan toimintavalmiudessa. Tästä johtuen riskiruudut ovat ns. "ongelmaruutuja". Riskinarvioinnin mukaan ko. ruuduissa on mahdollisuus suurilla henkilö- tai omaisuusvahinkoja aiheuttavaan onnettomuuteen. Aluehallintoviraston arvion mukaan pelastustoiminnan toimintavalmius ei em. riskiruuduissa ole toteutunut pelastuslaissa tarkoitetun mukaisesti.

Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan pelastuslaitoksen välitön valmius erityisvalmiutta edellyttävän pelastustoiminnan suorittamiseen on ainoastaan Kemin, Tornion ja Rovaniemen pelastusasemilla. Saadun selvityksen mukaan pelastuslaitos on järjestänyt pää- ja sivutoimiselle henkilöstölleen koulutusta siten, että sillä on valmius ja kyky toteuttaa erityisvalmiutta edellyttävät tehtävät turvallisesti ja tehokkaasti.

Pelastuslaitoksen ympäristönvahinkojen torjuntataso ei ole riskiarvion edellyttämän tason mukainen. Aluehallintoviraston arvion mukaan puutteet eivät ole niin huomattavia, että ympäristövahingon torjunta olisi vakavasti uhattuna.

Aluehallintoviraston saaman selvityksen mukaan, joissakin hyvinvointialueen kunnissa, sammutusveden sammutusvesijärjestelmien kunnossapito ja toimintakunto ei ole pelastuslaissa tarkoitetun mukainen.

Aluehallintoviraston arvion mukaan Lapin pelastuslaitoksen pelastustoiminnan johtaminen on toteutettu Lapin pelastustoimen palvelutasopäätöksen mukaisesti. Johtamisjärjestelmä on myös pelastuslain ja pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen mukainen.

Aluehallintoviraston käsityksen mukaan Lapin pelastuslaitoksella on valmius sekä kansainvälisen avun antamiseen että sen vastaanottamiseen.

3 Pelastustoiminnan suunnitelmat

Tämä luku käsittelee suunnitelmia, joita pelastuslaitoksen on tehtävä pelastuslain mukaan. Suunnitelmat ovat arvioinnin kohteena olevien pelastustoimen palvelujen tuottamista tukevia asiakirjoja. Aluehallintovirasto arvioi suunnitelmien laatimista ja toteutumista hyvinvointialueen antaman selvityksen perusteella.

Pelastuslaitoksen tulee pelastuslain mukaan laatia hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat. Pelastuslaitosten tulee laatia pelastustoiminnan yhteistyöalueen puitteissa tapahtuvaa johtamista ja pelastustoiminnassa tarvittavan avun antamista koskevat suunnitelmat yhteistoiminnassa keskenään ja pelastustoiminnan yhteistyön järjestämisestä vastaavien pelastuslaitosten johdolla.

3.1 Hälytysohje

Pelastuslaitoksen tulee laatia hälytysohje pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen hälyttämisestä yhteistyössä pelastustoimintaan osallistuvien, virka-apua antavien viranomaisten ja Hätäkeskuslaitoksen kanssa. Hälytysohje on laadittava siten, että hätäkeskus voi hälyttää pelastustoimintaan lähimmät tarkoituksenmukaiset yksiköt riippumatta siitä, miltä hyvinvointialueelta ne ovat.

Lapin hyvinvointialueen mukaan hälytysohjeet on laadittu pelastuslain mukaisesti Hätäkeskuslaitoksen Erica-tietojärjestelmään.

3.2 Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnitelmat

Pelastuslaitoksen tulee tarvittaessa antaa apua toiselle pelastuslaitokselle pelastustoiminnassa. Pelastuslaitoksen tulee myös laatia yhteistyössä pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelmat avun antamiseen varautumisesta sekä avun pyytämisestä ja antamisesta. Pelastuslaitosten tulee varautua pelastustoiminnassa tarvittavan avun antamiseen yhteistyöalueen puitteissa ja tarvittaessa myös toiseen pelastustoiminnan yhteistyöalueeseen kuuluvan pelastuslaitoksen kanssa.

Lapin hyvinvointialueen mukaan pelastuslaitosten keskinäisestä avuannosta on sovittu Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun hyvinvointialueiden kanssa.

3.3 Yhteistyösuunnitelmat

Pelastuslaitoksen tulee laatia hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat. Valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset ovat velvollisia osallistumaan pelastuslaitoksen johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun ja toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa niin, että pelastustoiminta voidaan toteuttaa tehokkaasti.

Lapin hyvinvointialueen mukaan pelastuslaitoksen laatimissa, onnettomuusuhkien edellyttämässä pelastustoiminnan johtamissuunnitelmissa on huomioitu yhteistyö muiden viranomaisten, elinkeinojen jne. kanssa.

3.4 Onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat

Pelastuslaitos vastaa hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämien pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevien suunnitelmien laatimisesta, mukaan lukien sammutusvesisuunnitelmasta.

Lapin hyvinvointialueen mukaan pelastuslaitoksen johtamissuunnitelmat, muut pelastustoimintaan liittyvät toimintasuunnitelmat sekä sammutusvesisuunnitelma on laadittu. Suunnitelmissa on huomioitu alueelliset riskit.

3.5 Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat

Pelastuslaitoksen on laadittava onnettomuuden varalle ulkoinen pelastussuunnitelma yhteistyössä asianomaisen toiminnanharjoittajan kanssa alueille, joilla on pelastuslain 48 §:n mukaisesti ydinenergialaitos, tuotantolaitos, kaivannaisjätteen alue, vaarallisten aineiden kuljetukseen käytettävä ratapiha tai satama-alue. Pelastuslaitoksen ja toiminnanharjoittajan on huolehdittava yhteistyössä suunnitelmasta tiedottamisesta ja järjestettävä harjoituksia pelastussuunnitelman toimivuuden varmistamiseksi. Ulkoisen pelastussuunnitelman edellyttäviä kohteita on hyvinvointialueilla vaihteleva määrä.

Lapin hyvinvointialueen mukaan Lapin hyvinvointialueella oli vuonna 2022 kaikkiaan 18 erityistä vaaraa aiheuttavaa kemikaalikohdetta, joihin on laadittava ulkoinen pelastussuunnitelma (UPS) ja järjestettävä yhteistyössä toiminnanharjoittajan kanssa kemikaalionnettomuusharjoituksia. Kaikki Lapin pelastuslaitoksen vastuulla olevat UPS-suunnitelmat ovat ajantasaisia ja kaikki UPS-harjoitukset on pidetty sisäministeriön asetuksen mukaisesti.

Aluehallintoviraston arvio pelastustoiminnan suunnitelmien tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta:

Aluehallintoviraston saaman selvityksen mukaan Lapin pelastuslaitoksen pelastustoiminnan suunnitelmien saatavuus on hyvä.

Aluehallintovirasto on arvioinut kaikki pelastuslaitoksen vuonna 2022 laatimat ulkoiset pelastussuunnitelmat sekä pelastuslaitoksen toteuttamat UPS-harjoitukset sisäministeriön asetuksen mukaisiksi.

4 Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta

Pelastustoimen koulutus-, neuvonta- ja valistustehtävissä sekä pelastustoiminnassa voidaan käyttää apuna sopimuspalokuntia ja muita organisaatioita ja henkilöitä. Hyvinvointialue päättää, missä laajuudessa se käyttää vapaaehtoisia pelastustoiminnan palvelujen tuottamisessa.

Sopimuspalokuntien lisäksi pelastustoimen tehtävissä voidaan käyttää apuna muitakin toimijoita, kuten meri- ja järvipelastusyhdistysten yksiköitä, vapaaehtoista pelastuspalvelua, pelastusalan liittoja, pelastuskoiria sekä radioamatöörejä ja muita vapaaehtoistoimintaan perustuvia organisaatioita ja järjestöjä.

Tässä luvussa arvioidaan pelastustoimen vapaaehtoistoimintaan liittyvien tehtävien hoitamista, palvelujen tehtäväkohtaista tarvetta ja saatavuutta sekä niiden kehitystarvetta.

4.1 Vapaaehtoisten käyttö pelastustoimen palvelujen tuottamisessa

Lapin hyvinvointialueen mukaan pelastuslaitoksella on 31 sopimuspalokuntaa, jotka palokuntasopimuksensa mukaisesti tuottavat pelastustoiminnan palveluita.

4.2 Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistäminen

Pelastustoimen viranomaisten tulee mahdollisuuksiensa mukaan edistää pelastustoimen tehtävissä käytettävien vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytyksiä. Vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytysten edistäminen sisältää taloudellista tukea, koulutuksellista tukea tai muuta yhteistyötä vapaaehtoisten organisaatioiden kanssa. Toimenpiteiden tulisi näkyä kirjattuina tavoitteina ja toimenpiteinä muun muassa pelastuslaitosten toimintasuunnitelmissa.

Lapin hyvinvointialueen mukaan pelastustoimen vapaaehtoistoimintaa edistetään sopimuspalokuntien kehitysryhmän johdolla pelastusasema-, pelastusasemaryhmä- ja pelastusaluetasoilla.

4.3 Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan henkilön terveystarkastukset

Jos sopimuspalokuntaan tai muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluva savusukeltaja tai muuta vastaavaa raskasta työtä tekevä henkilö ei ole oikeutettu työsuhteen perusteella työterveyshuoltoon, hänelle on järjestettävä työterveyshuoltolain mukaisia tarkastuksia vastaavat terveystarkastukset ja muut ennaltaehkäisevät palvelut. Ennaltaehkäisevillä palveluilla ja terveystarkastuksilla on tarkoitus ehkäistä ja torjua pelastustoimintaan kuuluvasta työstä ja työolosuhteista johtuvia terveysvaaroja ja -haittoja ja suojella henkilön turvallisuutta, työkykyä ja terveyttä.

Lapin hyvinvointialueen mukaan Lapin hyvinvointialue vastaa sopimuspalokuntien henkilöstön terveystarkastuksista.

4.4 Sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutus

Pelastustoimintaan osallistuvilta sivutoimiselta sekä sopimuspalokuntaan ja muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluvalta henkilöltä vaaditaan Pelastusopiston opetussuunnitelman mukainen koulutus.

Lapin hyvinvointialueen mukaan pelastuslaitos järjestää itse sopimuspalokuntien peruskoulutuksen. Osaamisen ylläpidosta vastaavat sopimuspalokunnat oman harjoitusohjelmansa mukaisesti.

Aluehallintoviraston arvio pelastustoimen vapaaehtoistoimintaan liittyvien tehtävien hoitamisesta, tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta:

Lapin pelastustoimelle sopimuspalokuntien merkitys pelastustoiminnan palvelun tuottajina on suuri.

Aluehallintoviraston käsityksen mukaan pelastuslaitos on huolehtinut sopimuspalokuntien palokuntasopimuksista, peruskoulutuksesta, terveystarkastuksista sekä pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistämisestä.

Yksi suurimmista Lapin pelastustoiminnan tulevaisuuden haasteista on sopimuspalokuntien hälytysosastojen henkilöstön riittävyyden turvaaminen erityisesti harvaan asutulla alueella.

5 Väestönsuojelun palvelut

Pelastustoimen viranomaisen tulee pelastuslain mukaan varautua riittävin suunnitelmin ja valmisteluin toimialaan kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen. Väestönsuojelun (VSS) palveluja ovat muiden muassa

- väestönsuojeluun varautumisen suunnittelu
- pelastustoimen viranomaisten vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien suunnitelmien yhteensovittaminen
- hyvinvointialueen väestönsuojeluorganisaation määrittäminen
- väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaaminen
- väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön kouluttaminen
- pelastustoiminnan poikkeusoloissa mahdollistavien johtamistilojen ja muiden edellytysten järjestäminen
- kuntien kanssa tehtävä yhteistyö.

Tässä luvussa on tarkoitus arvioida väestönsuojelun palvelujen tehtäväkohtaista tarvetta ja saatavuutta sekä palvelujen kehittämistarvetta.

Lapin hyvinvointialueen väestönsuojelun palveluja koskevat tiedot esitetään erillisessä turvaluokitellussa liitteessä 2.

5.1 Väestönsuojeluun varautumisen suunnittelu

Hyvinvointialueen pelastustoimen viranomaisen huolehtii väestönsuojeluun varautumisen edellyttämien suunnitelmien laatimisesta ja päivittämisestä ja tehtävien hoitamiseksi tarvittavista voimavaroista.

5.2 Pelastustoimen viranomaisten vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien suunnitelmien yhteensovittaminen

Hyvinvointialueen pelastustoimen viranomaisen huolehtii toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisesta huomioiden yhteistoimintatarpeet ja -sopimukset.

5.3 Hyvinvointialueen väestönsuojeluorganisaation määrittäminen

Hyvinvointialueen pelastustoimen viranomaisen huolehtii väestönsuojeluorganisaation henkilöstöstä (pää- ja sivutoiminen sekä sopimuspalokuntien henkilöstö), materiaalin ja tilojen määrittämisestä ja varaamista koskevien suunnitelmien laadinnasta ja päivittämisestä.

5.4 Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaaminen

Hyvinvointialueen pelastustoimen viranomaisten vastuulla on VSS-organisaation henkilöstön ja tilojen varaamisen periaatteet ja päivittämisen aikaväli. Se sisältää oman päätoimisen ja sivutoimisen ja sopimuspalokuntien henkilöstön VAP-

varausten ajantasaisuuden sekä omien toimitilojen ja mahdollisten väistötilojen varaamisen.

5.5 Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutus

Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstöllä tulee olla riittävä osaaminen pelastustoimen viranomaisten vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien hoitamiseksi. Osaamiseen vaadittavan koulutuksen, perehdytyksen ja osaamisen ylläpidon määrittely ja määrittelyn perusteella suunnitellut toimenpiteet muodostavat VSS-koulutusohjelman.

5.6 Pelastustoiminnan poikkeusoloissa mahdollistavien johtamistilojen ja muiden edellytysten järjestäminen

Pelastustoimen viranomaisten johtamisen edellytykset poikkeusoloissa on varmistettava. Tämä sisältää

- suunnitelman johtamisesta poikkeusoloissa, mukaan lukien suunnitelman päivitys ja suunnitelmaan perehdyttäminen
- johtamis- ja viestintätoiminnoissa tarvittavien toimitilojen, väistötilojen ja suojatilojen määrittämisen ja kunnossapidosta sopimisen
- johtamis- ja viestintätoiminnoissa tarvittavien tietojärjestelmien ja niiden varajärjestelmien määrittelyn ja ylläpidosta sopimisen.

5.7 Kuntien kanssa tehtävä yhteistyö

Väestönsuojeluun varautumisessa tehdään yhteistyötä kuntien kanssa. Yhteistyö sisältää yhteistoimintarakenteet, toimintamallit ja yhteistyön edellyttämän tiedonkulun. Muuta varautumiseen liittyvää yhteistyötä on esimerkiksi kuntien valmiussuunnittelun tukeminen.

Aluehallintoviraston arvio väestönsuojeluun varautumiseen kuuluvien pelastustoimen tehtävien tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta:

Aluehallintoviraston arvio pelastustoimen väestönsuojelun palveluista Lapin hyvinvointialueella esitetään turvaluokitellussa liitteessä 2.

6 Pelastustoimen palvelujen laatu ja sen kehittämistarve

6.1 Valtioneuvoston laadukkaan pelastustoimen järjestämiselle vahvistamien valtakunnallisten tavoitteiden toteutuminen hyvinvointialueella

Pelastustoimen palvelujen laatu ja sen kehittämistarve hyvinvointialueella päätetään palvelutasopäätöksessä.

Lapin hyvinvointialueen mukaan laatua ei voida arvioida, koska hyvinvointialueet aloittivat toimintansa vasta 1.1.2023.

6.2 Sisäministeriön ja hyvinvointialueen neuvotteluissa sovittujen tavoitteiden toteutuminen hyvinvointialueella

Vuodelle 2022 ei ole asetettu tavoitteita.

Lapin hyvinvointialueen mukaan sisäministeriön ja hyvinvointialueen välisissä neuvotteluissa ei ole sovittu laatua koskevista tavoitteista.

6.3 Sisäministeriön laatua koskevien toimenpidesuosituksen toteutuminen hyvinvointialueella

Vuodelle 2022 ei ole asetettu toimenpidesuosituksia.

Lapin hyvinvointialueen mukaan laatua koskevien toimenpidesuosituksen toteutumista ei voida arvioida, koska hyvinvointialueet aloittivat toimintansa vasta 1.1.2023.

Aluehallintoviraston arvio hyvinvointialueen selvityksessä määrittämästä pelastustoimen palvelujen laadusta sekä kehittämistarpeesta:

Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan valtioneuvoston asettamat tavoitteet laadukkaan pelastustoimen järjestämiselle on pääosin huomioitu Lapin pelastustoimen palvelutasopäätöksessä.

7 Pelastustoimen investoinnit

7.1 Investointien tarve

Lapin hyvinvointialueen mukaan pelastuslaitoksen vuoden 2024 investoinnit kohdistuvat rakennus-, laite- ja kalusto-, ICT- sekä muihin investointeihin. Investointisuunnitelman mukainen kokonaiskustannus vuodelle 2024 on 8 972 000 €.

7.2 Investointien vaikutukset

Lapin hyvinvointialueen mukaan vuoden 2024–2027 investointien vaikutukset kohdistuvat seuraavasti:

Rakennushankkeet:

- toimintavalmiuden toimintavalmiusaikojen parantaminen
- työturvallisuuden ylläpito

Laite- ja kalustohankinnat:

- pelastustoimen suorituskyvyn merkittävä tehostuminen
- meri- ja maa-alueiden öljyntorjuntavalmiuden parantaminen
- työturvallisuuden parantaminen

ICT ja muut aineettomat hyödyt:

- Virve 2.0 -radioverkkoon siirtymisen edellyttämät hankinnat
- kenttäjohtojärjestelmä
- tehtävien hoitaminen ei ole mahdollista ilman em. järjestelmiä.

Aluehallintoviraston arvio investointien tarpeesta ja vaikutuksista:

Aluehallintoviraston arvion mukaan Lapin pelastuslaitoksen investointisuunnitelmassa esitetyt investoinnit ovat perusteltuja ja tarpeellisia.

Rakennusinvestointien osalta pelastusasemien rakennusinvestoinneilla on merkittävä vaikutus pelastustoiminnan toimintavalmiuden ylläpitämiseen, vapaaehtoistoiminnan edistämiseen sekä henkilöstön työterveyteen.

Pelastustoiminnan ensilähdön raskaan ja kevyen ajoneuvokaluston sekä maasto- ja venekaluston investointien toteutuminen investointisuunnitelman mukaisesti on tärkeää pelastustoiminnan toimintavarmuuden turvaamiseksi.

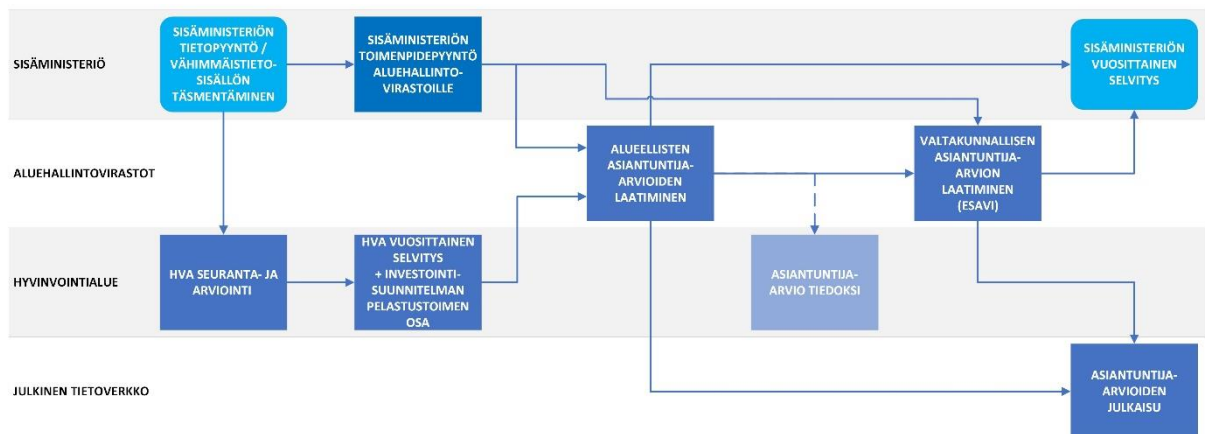
Pelastushenkilöstön henkilökohtaisten suoja- ja työturvallisuusvarusteiden sekä näiden huolto- ja kunnossapitolaitteisiin liittyvien investointien toteutuminen investointisuunnitelman mukaisesti on tärkeää henkilöstön työturvallisuuden ja tehokkaan pelastustoiminnan turvaamisen vuoksi.

8 Menetelmät ja laatuseloste

Arvioinnin tietopohja

Aluehallintoviraston laatima asiantuntija-arvio perustuu sekä määrälliseen tietoon että laadulliseen aineistoon. Arvioinnin keskeisen tietopohjan muodostaa hyvinvointialueen vuosittainen selvitys. Asiantuntija-arvion pohjana olevaa tilannekuvaa on laajennettu hyödyntämällä pelastustoimen tilastojärjestelmä Prontoista haettuja tietoja sekä dokumenttiaineistoja järjestäjätahojen hallinnosta, toimintatavoista, suunnitelmista ja päätöksistä. Arvioinnissa on lisäksi hyödynnetty aluehallintovirastojen valvontahavainnointia ja muita kansallisten viranomaisten laskelmia ja selvityksiä.

Tietopohja arvion tekemiseksi on koottu tiiviissä yhteistyössä hyvinvointialueen pelastustoimen kanssa. Asiantuntija-arvion laatimisen prosessi on kuvassa 3.

Kuva 3: asiantuntija-arvion laatimisen prosessi

Tietopohjan avoimuus, saatavuus ja laatu

Tilastollinen tieto on peräisin hyvinvointialueen tekemän vuosittaisen selvityksen lisäksi pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilastojärjestelmästä (Pronto), jonka aineisto muodostuu ennen vuotta 2023 toimineiden alueellisten pelastustoimen organisaatioiden sekä uusien hyvinvointialueiden pelastustoimen ylläpitämistä toimenpide- ja resurssirekistereistä. Muut tietolähteet ovat pääasiassa julkisesti ja avoimesti saatavilla olevia. Arvioinnissa käytetyn laadullisen dokumenttiaineiston tiedot on merkitty lähdeviittauksin. Tilastotiedot on poimittu suoraan rekisteristä ilman valtakunnallista tarkistusta. Aluehallintovirastojen raportit valvontahavainnoista ovat avoimesti saatavissa aluehallintoviraston verkkosivuilta.

Muusta tietopohjasta poiketen alueiden kanssa käydyt keskustelut ja niiden aineistot eivät ole julkisia. Yhteisten keskustelujen kautta alueiden edustajat ovat osallistuneet arviointiin, ja heillä on ollut myös mahdollisuus kommentoida valmistuvia arviointitekstejä.

Henkilöstön henkilötyövuosien jakaantuminen eri palveluluokkiin perustuu arvioon. Arvion tekemiseen ei ole valtakunnallista yhtenäistä ohjetta, joten eri pelastuslaitoksilla arviointi on voitu tehdä erilaisin menetelmin.

9 Liitteet

Liite 1	Lapin hyvinvointialueen riskialuejako
Liite 2	Turvaluokiteltu aineisto

10 Lähteet ja arvioinnissa käytetty tausta-aineisto

Aluehallintoviraston julkaisuja 167/2023

Lapin pelastuslaitoksen kommentit 1.8.2023, 4.8.2023

Pelastustoimen palvelut Lapin pelastustoimen alueella 2021, aluehallintoviraston asiantuntija-arvio. Aluehallintovirasto. Luonnos.

Pelastustoimen palvelutasopäätös 2020–2023. Lapin pelastuslaitos

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje (SM 21/2012)

Pronto-tilastot

Valvontasuunnitelma 2022. Lapin pelastuslaitos.

Lapin aluehallintovirasto

Rovaniemi

2023